

СПЕКТАКЛЬ ПОЧИНАЄ ЖИТТЯ

«Отелло» У. Шекспіра на закарпатській сцені

Для тих, хто добре знає Ярослава Томовича Геляса як режисера і актора, звернення його до Шекспіра зрозуміле й логічне. І говорити про цю роботу прсвідного майстра треба враховуючи все, що вже зроблено ним у прочитанні класики на українській сцені, бо й тут він лишається вірним собі, своєму творчому методу.

Ми не раз переконувалися, що нарочита модернізація класики з метою «наближення» її до сучасного глядача — шлях безплідний. Штучні паралелі, асоціації, якими так захоплювалися у недалекому минулому і нині ще злсвживають окремі постановники, — свідчення примітивного розуміння ними як проблем сучасності, так і непересічної цінності твору, що несе в собі і риси часу, який його породив, і сьогодення. Тому фундатори радянського театру закликали читати на сцені класику як сучасність, а сучасність як класику.

Постановкою «Отелло» У. Шекспіра Я. Геляс переконує: класика жива й сильна і високою думою про людину, і гуманістичним пафосом, і мрією про соціальну справедливість, і моральним уроком, який закладений у самій суті художньої концепції трагедії. Тому, заглиблюючись в її природу, він насамперед шукає шляхи розкриття соціальної й моральної проблематики, емоціональної її природи.

Я. Геляс прочитує «Отелло», йдучи за пушкінським рядком: «Отелло від природи не ревнивий, він довірливий». І молодий актор Я. Мелець шукає конфлікт не в «природних» властивостях характеру героя, а в життєвих обставинах, які визначили його трагічну долю. Цікавий пластичний малюнок ролі, її побудова, дещо піднесене, романтизоване донесення вірша, — в цьому також школа Геляса, одного з перших творців образу Гамлета на українській сцені. Ярослав Томович заряджає молодих виконавців любов'ю до високого світу поезії і романтики.

Усі знахідки в «Отелло» на сцені Закарпатського театру прийшли не всупереч п'єсі Шекспіра, а завдяки їй. Особливою удачею є Яго у виконанні молодого актора В. Грицака. Яго — супротивник Отелло, здавалося б він зовсім самотній. Справді, зримого соціального середовища, яке було б на його боці, активно підтримувало, — не існує. Ні Отелло, ні Дездемона, ні Кассіо (С. Мострянський), ні навіть його дружина Емілія (М. Мернова) йому не співчують. Та все ж таке середовище є. Це людські слабкості, уразливі місця, які так добре вивчив спритний і зухвалий Яго. І, мабуть, особлива мудрість цього спектаклю в тому, що Яго використовує навіть не слабкості, а такі якості людей, що самі по собі прекрасні — довірливість, благо-

родство, скромність, бажання підтримати іншого. Їх люди роздають часом надто щедро, часом навіть тим, хто їх не заслуговує.

В ролі Дездемони дебютувала молода актриса Г. Білак. Важкий дебют. Але довіра театру, режисера — зобов'язує. Актрисі слід прагнути до особливої виразності сценічної мови. Пригадаємо слова одного з відомих радянських шекспірознавців М. Морозова: «Поєднання образів поетичних з побутовими, присутність войовничого, героїчного мотиву і відгомін, ніби відображення, слів Отелло, що панує над її душею, — такий світ образів Дездемони».

Режисерська рука владно підпорядковує усе на сцені темі боротьби між життям і смертю, хаосом і гармонією, між запереченням і ствердженням. Тому весь тонус трагедії на грані максимального кипіння, тут вирують і плавляться людські пристрасті.

Коли ж говорити про недоліки, то це насамперед стосується художнього оформлення, в якому не знайдено образного рішення вистави, не вирішено стильового характеру костюмів (художник А. Пеньковський). Крім того, деякі актори, зокрема, виконавці ролей Брабанціо та Біанки, не відчують епохи, матеріалу ролі. У спектаклі багато музики, але вона має в основному ілюстративний характер.

Мені довелося нещодавно знову перечитати щоденники видатного майстра радянської сцени М. Мордвінова. Протягом всього життя він ішов до розуміння образу Отелло. На сотнях сторінок він ділиться своїми роздумами, які так потрібні тим, хто сьогодні грає Шекспіра або ще буде його грати.

Робота над «Отелло» триває. До цього зобов'язує успіх вистави не лише в ужгородців, а й у трудівників села. Коли замислюєшся над таким фактом, то усвідомлюєш: які величезні зрушення відбулися у народній свідомості, у способі життя, і як багато ще належить зробити, щоб з усією повнотою задовольнити духовні запити людей праці!

«Отелло» У. Шекспіра.
Отелло — Я. Мелець,
Дездемона — Г. Білак, Яго — В. Грицак.